

EDYTA WINNICKA*

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

ZMIANY W MSR 1 A PRAKTYKA WYBRANYCH SPÓŁEK NOTOWANYCH NA GPW W WARSZAWIE

Słowa kluczowe: międzynarodowe standardy rachunkowości, sprawozdawczość finansowa, zysk całkowity.

Klasyfikacja JEL: G39, D29.

Abstrakt: Artykuł przedstawia wpływ nowych zasad prezentacji sprawozdań finansowych na użyteczność informacji. W tym celu poddano badaniu sprawozdania finansowe za 2009 i 2011 rok wybranych spółek notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie. Wyniki badań wykazały, że zmiany w Międzynarodowym Standardzie Rachunkowości 1 (wprowadzenie zysku całościowego) nie wpłynęły na wzrost przydatności informacji. Sprawozdania spółek są nieprzejryste i nieporównywalne, co oznacza wzrost kosztów przetwarzania informacji przez ich odbiorców. Ponadto analiza koncepcji zysku całościowego wykazała, że wynik całościowy nie jest dobrym miernikiem do oceny inwestycji.

CHANGES IN IAS 1 AND THE PRACTICES OF SELECTED COMPANIES LISTED ON THE WARSAW STOCK EXCHANGE

Keywords: comprehensive income, financial reporting, international accounting standards.

JEL Classification: G39, D29.

Abstract: The article shows the impact of new rules of presenting financial statements on the usefulness of information. For that purpose financial statements for 2009 and

Data wpłynięcia: 5.12.2012; data zaakceptowania: 25.02.2013.

* Dane kontaktowe: winnicka_edyta@umk.pl, Katedra Rachunkowości, Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, ul. Gagarina 13a, 87-100 Toruń, tel. 56 611 47 79.

2011 of selected companies listed on Warsaw Stock Exchange were examined. The results showed that the changes implemented in International Accounting Standard 1 (the introduction of comprehensive income) did not have an influence on the usefulness of information. As the reports of the companies are unclear, it is impossible to compare them, which results in an increase in the costs of information processing of their recipients. The analysis of comprehensive income concept showed that comprehensive income is not a good measure for the evaluation of investment.

Translated by Edyta Winnicka

■■■ WSTĘP

Sprawozdanie finansowe jest głównym źródłem informacji o sytuacji przedsiębiorstwa. Powinno zatem przedstawiać dane w taki sposób, aby były one przydatne różnym grupom interesariuszy. Próbę zmiany formy prezentacji sprawozdania finansowego na taką, która sprosta wymogom informacyjnym ich odbiorców, podjęły: Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (*International Accounting Standards Board* – IASB) oraz amerykańska Rada Standardów Rachunkowości Finansowej (*Financial Accounting Standards Board* – FASB). Współpraca IASB i FASB, dotycząca zmiany zasad prezentacji sprawozdań finansowych, sprowadza się do nowelizacji MSR 1 *Prezentacja sprawozdań finansowych*.

Istotną zmianą w MSR 1, dokonaną we wrześniu 2007 roku, a obowiązującą od 1 stycznia 2009 roku, było wprowadzenie koncepcji wyniku całościowego. Aktualizacja niniejszego standardu obejmowała również zmiany dotychczasowych nazw składowych sprawozdania finansowego na: sprawozdanie z sytuacji finansowej (bilans), sprawozdanie z całkowitych dochodów (rachunek zysków i strat), sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym (zestawienie zmian w kapitale własnym), sprawozdanie z przepływów pieniężnych (rachunek przepływów pieniężnych). Stosowanie powyższych tytułów nie ma charakteru obligatoryjnego – zgodnie z MSR 1 jednostka może posługiwać się innymi nazwami sprawozdań niż te zastosowane w standardzie (Międzynarodowe Standardy 2011: B823).

Wynik całościowy (prezentowany w nowym składniku sprawozdania finansowego – sprawozdaniu z całkowitych dochodów) to tradycyjny wynik finansowy netto za okres uzupełniony o przychody i koszty kapitałowe, ujmowane dotychczas w zestawieniu zmian w kapitale własnym. Wszystkie pozycje „omijające” rachunek wyników składają się na inne całkowite dochody. Są to m.in.: zmiany w nadwyżce z przeszacowania, zyski i straty wynikające z przeliczenia pozycji sprawozdania finansowego jednostki działającej za granicą, zyski i straty z tytułu przeszacowania składników aktywów finansowych do-

stępnym do sprzedaży (MSR 1, par. 7). W związku z powyższym sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym zostało ograniczone do prezentacji kwot wynikających z transakcji z właścicielami jednostki.

MSR 1 pozostawia jednostkom możliwość wyboru formy prezentacji sprawozdania z całości zysków i strat. Standard wyróżnia dwa dopuszczalne warianty:

- pojedyncze sprawozdanie z całkowitych dochodów,
- oddzielny rachunek zysków i strat oraz sprawozdanie z całościowego wyniku (MSR 1, par. 81).

W pierwszej opcji należy zastąpić dotychczasowy rachunek zysków i strat sprawozdaniem uwzględniającym dodatkowo pozostałe składniki innych całkowitych dochodów. Drugi wariant dopuszcza osobną prezentację rachunku zysków i strat oraz nowego sprawozdania z całkowitych dochodów. Sprawozdanie to rozpoczyna się od zysku/straty netto, następnie przedstawia poszczególne składniki pozostałych całkowitych dochodów i zamyka sprawozdanie pozycją „całkowite dochody ogółem”.

Kolejną nowelizację MSR 1, obowiązującą od 1 lipca 2012 roku, wprowadzono w czerwcu 2011 roku. Wówczas opublikowano zmiany dotyczące prezentacji i klasyfikacji pozycji innych całkowitych dochodów w sprawozdaniu z całościowego wyniku. Dokonano podziału omawianych pozycji na te, które w kolejnych okresach zostaną przeniesione do rachunku zysków i strat, oraz te, których nie można do niego przenieść (*Exposure Draft* 2010). Dlaczego w MSR 1 pojawiają się kolejne zmiany? Zdaniem pomysłodawców podział pozostałych całkowitych dochodów na powyższe kategorie zwiększy przejrzystość i przydatność sprawozdań finansowych. Nowa forma prezentacji ma ułatwić prognozowanie przyszłych przepływów gotówkowych.

Wdrażane w MSR 1 zmiany mają spowodować wzrost użyteczności informacji zawartych w sprawozdaniach finansowych, co z kolei powinno przełożyć się na zmniejszenie kosztów analizowania danych przez odbiorców. Czy zatem nowa forma sprawozdań finansowych jednostek korzystnie wpłynęła na prezentowane raporty?

Celem artykułu jest odpowiedź na pytania:

- jak wprowadzenie kategorii zysku całościowego wpłynęło na przejrzystość sprawozdania z całkowitego dochodu;
- jak menadżerowie, odpowiedzialni za sporządzanie raportów, odnoszą się do wprowadzanych zmian (zastosowanie zaktualizowanego w 2011 roku MSR 1)?

Opracowanie przedstawia wyniki analizy sprawozdań finansowych wybranych spółek notowanych na GPW w Warszawie. Badanie zostało podzielone na dwie części. W pierwszej dokonano analizy sprawozdania z całkowitych dochodów – określono jego strukturę i preferowaną formę prezentacji. Ponadto zbadano relacje poszczególnych pozycji wyniku całościowego z pozycjami kapitału własnego, ujawnianymi w bilansie. Analizą objęto sprawozdania finansowe wybranych spółek WIG20 sporządzone za 2011 rok (badania własne) oraz za 2009 rok (badania przeprowadzone przez Ewę Walińską i Bogusławę Bek-Gaik). Badania Walińskiej i Bek-Gaik były inspiracją do badań własnych – w celu ich porównywalności zastosowano taką samą metodykę badań. Wyniki badań zostały porównane w celu określenia kierunków zmian praktyki polskich spółek – czy dążą one do zwiększania transparentności sprawozdań finansowych, czy też nic się nie zmieniło w tym zakresie. Druga część badań również dotyczyła sprawozdania z całkowitych dochodów, przy czym skupiono się na analizie pozycji innych całkowitych dochodów w celu określenia, które z wybranych spółek wdrożyły znowelizowany w czerwcu 2011 roku MSR 1.

Nowa forma sprawozdania finansowego jest przedmiotem badań wielu autorów. Przykładem są prace Jerzego Gierusza (2007, 2010), w których został przedstawiony nowy układ rachunku wyników, oraz prace Ewy Walińskiej (2009) odnoszące się do zmian sposobu prezentacji bilansu. Ponadto problemy związane z wynikiem całościowym, analizowane z perspektywy teoretycznej, odnajdziemy w pracach Anny Szychty (2010).

1. ZASTOSOWANIE ZNOWELIZOWANEGO W 2007 ROKU MSR 1

Podstawą przeprowadzenia tej części badań były analizy sprawozdań finansowych za 2009 rok przeprowadzone przez Walińską i Bek-Gaik (Walińska, Bek-Gaik 2011).

Analizie poddano informacje publikowane w sprawozdaniach finansowych spółek wchodzących w skład indeksu WIG20 z 2011 roku (z wyłączeniem instytucji finansowych) oraz spółek mieszczących się w tym indeksie w ostatnich pięciu latach. Wyniki badania zostały porównane z wynikami badań przeprowadzonych przez Walińską i Bek-Gaik na sprawozdaniach finansowych spółek sporządzonych za 2009 rok. Wyboru spółek dokonano ze względu na ich wielkość, jak i fakt, że prawdopodobieństwo występowania przychodów/kosztów uznawanych bezpośrednio w kapitale własnym w ich sprawozdaniach jest wyższe niż w innych spółkach (Walińska, Bek-Gaik 2011).

W celu uzyskania porównywalności wyników zbadano sprawozdania finansowe tych spółek dla obu okresów badawczych (tabela 1)¹. Analiza porównawcza sprawozdań finansowych za 2009 i 2011 rok umożliwi udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy sposób prezentacji wyniku całościowego i kapitału własnego spółek zmienił się oraz jaki ma to wpływ na przejrzystość sprawozdania finansowego.

Tabela 1. Wykaz spółek z WIG20 wybranych do analizy porównawczej sprawozdań finansowych za 2009 i 2011 rok

Lp.	Spółka	Branża
1	Asseco	informatyczna
2	Bioton	farmaceutyczna
3	Cez	energetyczna
4	Cyfrowy Polsat	mediowa
5	GTC	deweloperska
6	KGHM	surowcowa
7	LOTOS	paliwowa
8	PBG	budowlana
9	PGE	energetyczna
10	PGNiG	paliwowa
11	PKN Orlen	paliwowa
12	Polimexms	budowlana
13	TP SA	telekomunikacyjna
14	TVN	mediowa
15	Agora	mediowa
16	Cersanit	materiały budowlane
17	Kęty	aluminiowa
18	Netia	telekomunikacyjna
19	MOL	paliwowa

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Roczniki GPW; Walińska, Bek-Gaik 2011: 332.

¹ Spółki wyłączone z badania: Boryszew, Orbis, JSW, Bogdanka, Kernel, TauronPE.

1.1. Preferowana forma prezentacji sprawozdania z całkowitych dochodów

Analizę rozpoczęto od zbadania sprawozdania z całkowitych dochodów wybranych spółek w celu ustalenia formy prezentacji wyniku całościowego (tabela 2).

W 2009 roku jedynie trzy spośród dziewiętnastu spółek sporządziły sprawozdanie z całkowitych dochodów w formie jednoczołonowej (LOTOS, PGE, PKN Orlen), pozostałe spółki przyjęły formę tradycyjną – oddzielnie sporządziły rachunek zysków i strat oraz sprawozdanie z całkowitych dochodów (Walińska, Bek-Gaik 2011).

Tabela 2. Forma sprawozdania z całkowitych dochodów badanych spółek

Lp.	Nazwa spółki	Jedno sprawozdanie		Dwa sprawozdania	
		2009 r.	2011 r.	2009 r.	2011 r.
1	Asseco Poland			x	x
2	Bioton			x	x
3	CEZ			x	x
4	Cyfrowy Polsat			x	x
5	GTC			x	x
6	KGHM		x	x	
7	LOTOS	x	x		
8	PBG			x	x
9	PGE	x	x		
10	PGNiG			x	x
11	PKN Orlen	x	x		
12	Polimexms			x	x
13	TP SA			x	x
14	TVN			x	x
15	Agora			x	x
16	Cersanit			x	x

Lp.	Nazwa spółki	Jedno sprawozdanie		Dwa sprawozdania	
		2009 r.	2011 r.	2009 r.	2011 r.
17	Kęty			x	x
18	Netia			x	x
19	MOL			x	x

Źródło: badania własne; Walińska, Bek-Gaik 2011: 332.

Analiza sprawozdań finansowych za 2011 rok wykazała, że poza KGHM, żadna ze spółek nie zdecydowała się na zmianę formy prezentacji sprawozdania z całkowitych dochodów. Może to wynikać z przekonania, iż przedstawienie wyniku finansowego oraz całkowitych dochodów ogółem w jednym sprawozdaniu spowoduje nadmierną koncentrację uwagi użytkowników sprawozdań na końcowej pozycji tego sprawozdania, to jest całkowitym dochodzie ogółem (Międzynarodowe Standardy 2011; MSR 1: B833).

1.2. Analiza pozycji sprawozdania z całkowitych dochodów

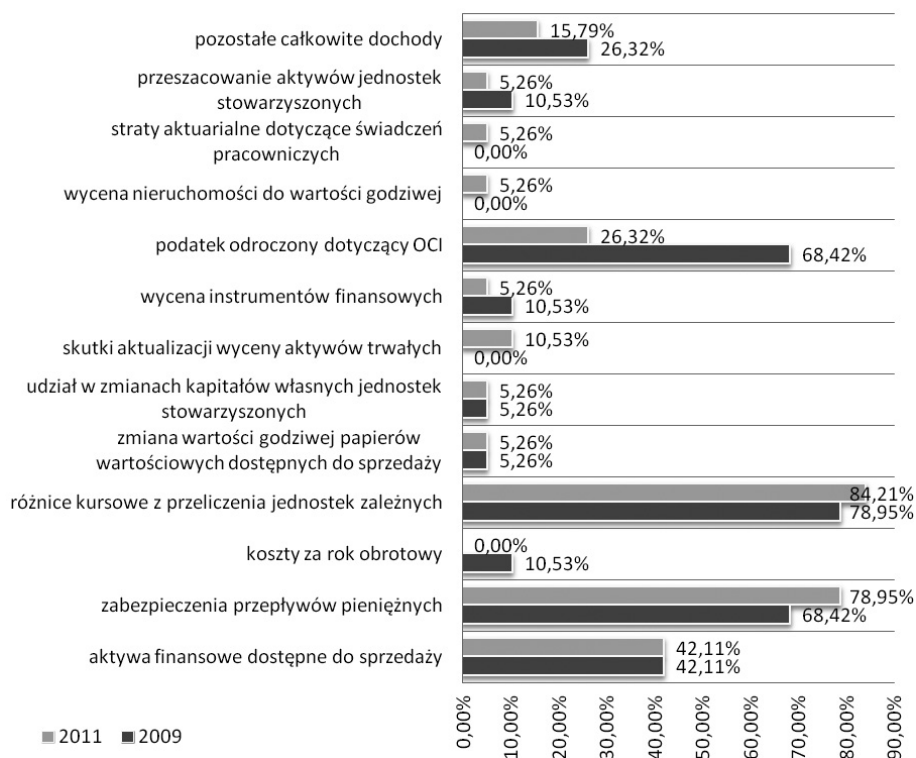
Następnie przeanalizowano pozycje ujawniane przez spółki w sprawozdaniu z całkowitych dochodów (tabela 3).

Strukturę sprawozdania z całkowitych dochodów prezentuje wykres 1. Pozycjami najczęściej pojawiającymi się w sprawozdaniach z całkowitych dochodów badanych spółek w 2009 roku były: różnice kursowe z przeliczenia jednostek zależnych (wykazane przez 78,95% badanych spółek), zabezpieczenia przepływów pieniężnych (68,42%), podatek odroczony dotyczący pozostałych całkowitych dochodów (68,42%) oraz zysk/strata netto z tytułu aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży (42,11%).

Lp.	Spółki	Pozycje	2009	2011	Asseco	Bioton	CEZ	Cyfrowy PolSAT	GTC	KGHM	LOTOS	PBG	PGE	PGNiG	PKN Orlen	PoliMexms	TP SA	TVN	Agora	Cersanit	Kęty	Netia	MOL
			2009	2011																			
11		Straty aktuarialne dotyczące świadczeń pracowniczych po okresie zatrudnienia															x						
12		Przeszacowanie aktywów jednostek stowarzyszonych											x							x			
13		Pozostałe całkowite dochody					x	x			x			x									

Źródło : badania własne; Walńska, Bek-Gaik 2011: 333.

Wykres 1. Ujawnienia pozycji w sprawozdaniach z całkowitych dochodów badanych spółek

Źródło: opracowanie własne.

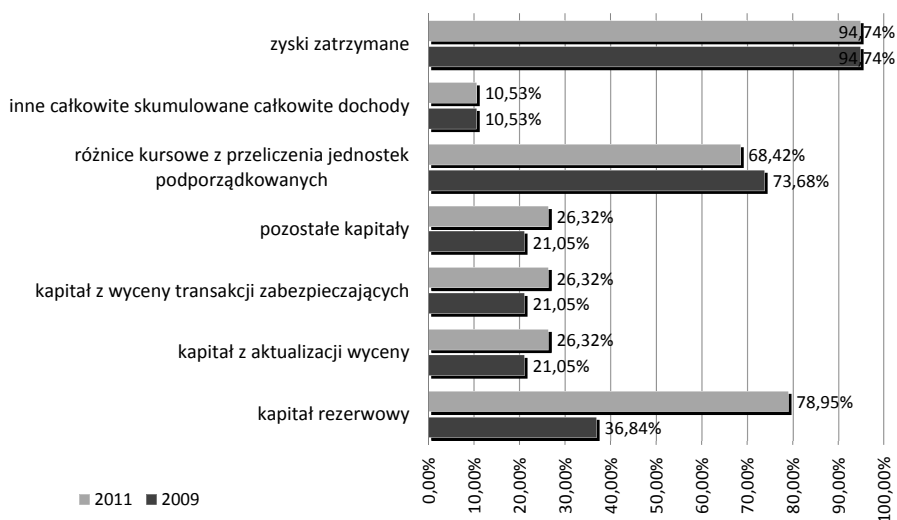
W 2011 roku pozycje dotyczące różnic kursowych, jak i zabezpieczeń aktywów pieniężnych zostały wykazane przez większą liczbę spółek (odpowiednio: 84,21% i 78,95%). W sprawozdaniach z całkowitych dochodów wzrosła również liczba ujawnień pozycji „pozostałe całkowite dochody” – z 15,79% w 2009 do 26,32% w 2011 roku. Inaczej było w przypadku pozycji dotyczącej podatku odroczonego związanego z innymi całkowitymi dochodami, która została ujawniona jedynie przez 26,32% spółek (spadek o około 42 punkty procentowe w porównaniu z rokiem 2009).

1.3. Analiza pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej

W kolejnym etapie zaprezentowano pozycje kapitału własnego ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, które wiążą się z elementami wyniku całostowego (tabela 4).

Najczęściej wykazywanymi pozycjami w kategorii kapitał własny, zarówno w roku 2009, jak i 2011, były: zyski zatrzymane, różnice kursowe z przeliczenia jednostek podporządkowanych oraz kapitał rezerwowy (wykres 2).

Wykres 2. Ujawnienia pozycji w sprawozdaniach z sytuacji finansowej badanych spółek

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4. Pozycje kapitału własnego w bilansie badanych spółek

Lp.	Spółki		Pozycje		Asseco		Bioton		CEZ		Cyfrowy Polsat		GTC		KGHM		LOTOS		PBG		PGE		PGNiG		PKN Orlen		Polimexms		TP SA		TVN		Agora		Cersanit		Kęty		Netia		MOL																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																								
					2009	2011	2009	2011	2009	2011	2009	2011	2009	2011	2009	2011	2009	2011	2009	2011	2009	2011	2009	2011	2009	2011	2009	2011	2009	2011	2009	2011	2009	2011	2009	2011	2009	2011	2009	2011	2009	2011																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																							
1	Kapitał rezerwowy (+ pozostałe kapitały rezerwowe)										x	x					x	x				x	x			x	x																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																						

Źródło: badania własne; Walńska, Bek-Gaik 2011: 335.

W 2009 roku przyjęto cztery rozwiązania dotyczące struktury tej części kapitału własnego, w której były uznane przychody/koszty kapitałowe:

- rozwiązanie I – ujawniono 1 zbiorczą pozycję kapitału własnego – 1 spółka,
- rozwiązanie II – ujawniono 2 pozycje kapitału własnego – 7 spółek,
- rozwiązanie III – ujawniono 3 pozycje kapitału własnego – 6 spółek,
- rozwiązanie IV – ujawniono 4 pozycje kapitału własnego – 5 spółek (Walińska, Bek-Gaik 2011: 334).

W 2011 roku żadna spółka nie ujawniła jednej zbiorczej pozycji kapitału własnego, drugie rozwiązanie zastosowało 5 spółek, trzecie rozwiązanie – 7 spółek, czwarte rozwiązanie – 3 spółki. Ponadto Bioton, PBG, Polimexms oraz Cersanit ujawniły nie 4, a 5 pozycji składających się na kapitał własny i odnoszących się do kosztów oraz przychodów kapitałowych.

Z powyższego wynika, że badane spółki rozbudowały strukturę kapitału własnego w porównaniu z 2009 rokiem. Jednak aby zbadać, czy prezentowane sprawozdania finansowe cechuje przejrzystość, należy sprawdzić powiązania między pozycjami sprawozdania z sytuacji finansowej i pozycjami pozostałych całkowitych dochodów.

1.4. Relacje między pozycjami sprawozdania z całkowitych dochodów i pozycjami sprawozdania z sytuacji finansowej

W celu określenia relacji między składowymi innymi całkowitych dochodów a elementami kapitału własnego ujawnionymi w bilansie przyjęto sprawozdania finansowe spółek, dla których udział pozostałych całkowitych dochodów w zysku netto przekroczył 5%.

Aby zwiększyć próbę analizy porównawczej, uwzględniono także sprawozdania finansowe spółek, dla których współczynnik istotności² przekroczył 5% w 2009 roku oraz 3% w 2011 roku (tabela 5).

Tabela 5. Udział innych całkowitych dochodów w zysku netto badanych spółek

Lp.	Spółka	Współczynnik istotności	
		2009 r.	2011 r.
1	Asseco	7,13%	58,18%

² Współczynnik istotności jest równy sumie innych całkowitych dochodów podzielonych przez zysk/stratę netto okresu sprawozdawczego (wartość bezwzględna).

Lp.	Spółka	Współczynnik istotności	
		2009 r.	2011 r.
2	Bioton	1,34%	83,36%
3	CEZ	1,64%	20,87%
4	Cyfrowy Polsat	0,00%	6,00%
5	GTC	21,20%	32,36%
6	KGHM*	16,58%	3,28%
7	LOTOS	1,81%	57,24%
8	PBG	43,25%	10,92%
9	PGE	0,94%	0,11%
10	PGNiG	1,14%	3,94%
11	PKN Orlen	6,83%	33,45%
12	Polimexms	27,60%	5,68%
13	TP SA	3,28%	0,10%
14	TVN	0,32%	0,06%
15	Agora	1,19%	0,04%
16	Cersanit *	474,40%	3,84%
17	Kęty	20,56%	1,25%
18	Netia	1,86%	0,68%
19	MOL	2,43%	65,29%

* Dodatkowe spółki objęte badaniem, ze względu na współczynnik istotności przekraczający w 2011 roku 3%.

Źródło: badania własne; Walińska, Bek-Gaik 2011: 336.

Tabela 6 przedstawia pozycje pozostałych całkowitych dochodów oraz odpowiadające im pozycje kapitału własnego z bilansu, których zmiana stanu powinna odzwierciedlać przychody/koszty kapitałowe ujawnione w sprawozdaniu z całkowitych dochodów (Walińska, Bek-Gaik 2011: 337).

Z tabeli wynika, że w 2009 roku spółki przyjęły różne podejścia dotyczące badanego zagadnienia. W pierwszym podejściu, mimo szczegółowej prezentacji przychodów i kosztów kapitałowych w sprawozdaniu z całkowitych dochodów, nie ujawniono odpowiadających im pozycji kapitału własnego (Asseco, KGHM). Drugie podejście polegało na tym, że nie ujawniono szczegółowych ka-

tegorii w sprawozdaniu z całkowitych dochodów lub w kapitale własnym (Polimexms, Cersanit). W trzecim podejściu, zaobserwowanym w spółkach: GTC, PKN Orlen i PBG, dokonano wyodrębnienia szczegółowych kategorii kosztów/przychodów kapitałowych korespondujących z odpowiednimi kategoriami kapitału własnego w bilansie (Walińska, Bek-Gaik 2011: 338).

Tabela 6. Relacja między pozycjami innych całkowitych dochodów i pozycjami kapitału własnego w badanych spółkach

Lp.	Sprawozdanie z całkowitych dochodów/ sprawozdanie z sytuacji finansowej	Pozycja sprawozdania z całkowitych dochodów/pozycja kapitału własnego w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Spółki													
			Asseco		Cersanit		GTC		KGHM		PBG		PKN Orlen		Polimexms	
			2009	2011	2009	2011	2009	2011	2009	2011	2009	2011	2009	2011	2009	2011
1	Sprawozdanie z całkowitych dochodów	aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	x	X					x	x	x	x				
	Sprawozdanie z sytuacji finansowej	kapitał z aktualizacji wyceny aktywów finansowych			x	x									x	x
2	Sprawozdanie z całkowitych dochodów	zabezpieczenia przepływów pieniężnych	x	X	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
	Sprawozdanie z sytuacji finansowej	kapitał z rachunkowości zabezpieczeń					x	x			x	x	x	x		
3	Sprawozdanie z całkowitych dochodów	różnice kursowe z przeliczenia jednostek zależnych	x	X	x	x	x	x		x	x	x	x	x	x	x
	Sprawozdanie z sytuacji finansowej	różnice kursowe z przeliczenia jednostek zależnych	x	X	x	x	x	x			x	x	x	x	x	x
4	Sprawozdanie z całkowitych dochodów	pozostałe całkowite dochody	x									x				
4a	Sprawozdanie z sytuacji finansowej	pozostałe kapitały własne				x					x	x				x
4b		inne skumulowane całkowite dochody							x	x						
4c		niepodzielony zysk oraz kapitały rezerwowe		X	x	x	x	x				x	x	x	x	x
5	Sprawozdanie z całkowitych dochodów	podatek dochodowy związany z innym całkowitym dochodem	x	X			x	x	x	x	x	x	x	x	x	x

Źródło: badania własne; Walińska, Bek-Gaik 2011: 337.

Generalnie rozwiązania przyjęte przez polskie spółki w 2009 roku były praktykowane również w roku 2011. Niektóre spółki ujawniły dodatkowe pozycje. Przykładowo w spółkach Cersanit i Polimexms w bilansie zostały wykazane pozycje „pozostałe kapitały własne”, jednak nie odniesiono ich do pozycji „pozostałe całkowite dochody”. Na uwagę zasługuje spółka PBG, która jako jedyna ujawniła dodatkowe pozycje w sprawozdaniu z sytuacji finansowej i sprawozdaniu z całkowitych dochodów, dotyczące tej samej kategorii.

2. STOSOWANIE ZNOWELIZOWANEGO W CZERWCU 2011 ROKU MSR 1

Druga część badania obejmuje analizę sprawozdania z całkowitych dochodów, a jej celem jest określenie, które z omawianych spółek wdrożyły wprowadzone w czerwcu 2011 roku zmiany dotyczące prezentacji pozycji innych całkowitych dochodów (tabela 7).

Czytelnik sprawozdania finansowego ma prawo oczekiwać, że zostanie poinformowany o wpływie zastosowania w przyszłości nowego standardu, jego zmiany lub interpretacji, które zostały już wydane przez Radę MSR, a które nie weszły jeszcze w życie i nie zostały zastosowane przez spółkę (Szmigielski 2007: 37).

Tabela 7. Zastosowanie uaktualnionej wersji MSR 1 oraz ujawnienia informacji o wpływie wdrożenia standardu na sprawozdania finansowe w badanych spółkach

Lp.	Spółka	Zastosowanie zaktualizowanej wersji MSR 1	Ujawnianie informacji o wpływie zastosowania nowej wersji standardu na sprawozdanie finansowe
1	Asseco	–	–
2	Bioton	–	brak istotnego wpływu
3	CEZ	–	wpływ wyłącznie na wykazanie pozycji w wykazach finansowych; na sytuację finansową spółki ani na jej wyniki gospodarcze nie ma wpływu
4	Cyfrowy Polsat	–	–
5	GTC	–	–
6	KGHM	–	brak istotnego wpływu
7	LOTOS	–	w trakcie analizy
8	PBG	–	w trakcie analizy
9	PGE	–	brak istotnego wpływu

Lp.	Spółka	Zastosowanie zaktualizowanej wersji MSR 1	Ujawnianie informacji o wpływie zastosowania nowej wersji standardu na sprawozdanie finansowe
10	PGNiG	–	brak istotnego wpływu
11	PKN Orlen	–	wzrost liczby wymaganych ujawnień
12	Polimexms	–	w trakcie analizy
13	TP SA	–	w trakcie analizy
14	TVN	–	brak istotnego wpływu
15	Agora	–	brak istotnego wpływu
16	Cersanit	–	brak istotnego wpływu
17	Kęty	–	w trakcie analizy
18	Netia	–	w trakcie analizy
19	MOL	–	–

Źródło: badania własne.

Z tabeli 7 wynika, że żadna omawiana spółka nie zdecydowała się na wcześniejsze zastosowanie uaktualnionego MSR 1. Ponadto w spółkach: Asseco, Cyfrowy Polsat, GTC oraz MOL nie zamieszczono szacunków wpływu wykorzystania nowej wersji standardu na sprawozdanie finansowe. Spółki, które przeprowadziły taką analizę, wskazały, iż przyjęcie znowelizowanej wersji nie wpływa istotnie na sprawozdanie (z wyjątkiem spółek PKN Orlen oraz CEZ). PKN Orlen jako jedyna spółka zamieściła informację o wzroście liczby wymaganych ujawnień, wynikających z podziału pozycji innych całkowitych dochodów na dwie grupy. Według szacunków spółki CEZ „nowelizacja ma wpływ wyłącznie na wykazanie pozycji w wykazach finansowych, na sytuację finansową spółki ani na jej wyniki gospodarcze nie ma wpływu”. Pozostałe badane spółki były w trakcie analizy wpływu standardu na sprawozdania finansowe.

3. PODSUMOWANIE WYNIKÓW BADAŃ

Wyniki pierwszej części badania wskazują, że większość spółek nadal sporządza sprawozdanie z całkowitego dochodu w formie dwóch osobnych sprawozdań – dotychczasowego rachunku zysków i strat oraz sprawozdania z innych całkowitych dochodów. Może to wynikać z przywiązania spółek do tradycyjnej formy prezentowania rachunku wyników czy też znajomości wad prezentowa-

nia sprawozdania w postaci jednocząłowej. Spółki wykazują różne pozycje innych całkowitych dochodów. Co więcej, struktura bilansu w kategorii „kapitał własny” oraz struktura pozostałych całkowitych dochodów we wszystkich analizowanych spółkach – zarówno w 2009, jak i 2011 roku – była bardzo zróżnicowana. Dowodzi to braku porównywalności sprawozdań poszczególnych podmiotów. W 2009 roku spółki prezentowały pozycje pozostałych całkowitych dochodów, nie odnosząc ich do pozycji przedstawianych w kapitale własnym (Walińska, Bek-Gaik 2011). Ta sytuacja nie uległa zmianie w roku 2011. Oznacza to, że spółki przedstawiają swoje raporty finansowe w sposób nieprzejrzysty i nie podejmują żadnych kroków w kierunku zwiększenia przydatności ujawnianych informacji dla ich czytelników.

Wyniki drugiej części badania wskazują na niechęć spółek do zastosowania opublikowanego w 2011 roku MSR 1, dotyczącego prezentacji pozostałych całkowitych dochodów. Mogło to wynikać z faktu, że wdrożenie zmian dotyczących prezentacji tych pozycji wiąże się ze wzrostem kosztów. Należałoby usprawnić systemy raportowania tak, aby można było wyodrębnić informacje niezbędne do przedstawienia pozycji pozostałych całkowitych dochodów w wymaganej formie. Ponadto spółki nie wykazały zainteresowania znowelizowanym standardem, co wynikało z braku oszacowania wpływu nowej wersji MSR 1 na sprawozdania finansowe.

Analiza sprawozdań finansowych wybranych spółek giełdowych dowiodła, że nowy model sprawozdania finansowego dostarcza informacji trudno porównywalnych i nieprzejrzystych, co może sprawiać problemy w podejmowaniu przez interesariuszy trafnych decyzji ekonomicznych. Należy zastanowić się, jakie inne konsekwencje dla rynku kapitałowego niesie ze sobą nowa forma prezentacji sprawozdań finansowych.

Rachunek zysków i strat jest postrzegany jako najistotniejsza składowa sprawozdania finansowego, a wynik finansowy netto stanowi kluczowy miernik opisujący zyskowność przedsiębiorstwa. Zysk netto jest komponentem wielu wskaźników giełdowych i często decyduje o wyborze konkretnej spółki przez inwestora. W nowym modelu sprawozdania finansowego (obowiązującym od stycznia 2009 roku) wynik finansowy obejmuje dodatkowo przychody i koszty kapitałowe, ujmowane dotychczas w zestawieniu zmian w kapitale własnym. Wprowadzenie kategorii wyniku całkowitego wiąże się zatem z szerszym zastosowaniem wartości godziwej jako podstawy wyceny aktywów i zobowiązań. Korzyścią płynącą z zastosowania wartości godziwej jest niewątpliwie możliwość określenia przyszłych zysków ekonomicznych wyini-

kających z posiadania danych składników majątkowych. Nie należy jednak zapominać o ryzyku, jakie się z tym wiąże. Dane historyczne charakteryzuje wysoki poziom wiarygodności (dokumentacja operacji gospodarczych), podczas gdy wartość godziwa jest zmienna w czasie i zależy od uwarunkowań rynkowych – stąd też jej rzetelne ustalenie nie jest łatwym zadaniem. Inwestorzy dostarczają kapitał niezbędny dla funkcjonowania przedsiębiorstwa, dlatego oczekują od emitentów papierów wartościowych informacji przydatnych w procesie podejmowania racjonalnych decyzji inwestycyjnych. Przydatność informacji wzrasta, jeśli na ich podstawie możliwe jest sporządzenie prognozy przyszłych przepływów pieniężnych, a także ustalenie kosztu kapitału. Prezentowane informacje są również wykorzystywane do oceny pracy zarządu oraz identyfikacji ryzyka towarzyszącego działalności podmiotu.

Uwzględnienie w wyniku finansowym pozycji innych całkowitych dochodów, które:

- stanowią w większości zyski i straty niezrealizowane, niezależne od działań zarządu jednostki,
- mają charakter przejściowy (Chambers i in. 2007: 557–593),

utrudnia przewidywanie przyszłej wielkości wyniku finansowego i ocenę poziomu ryzyka inwestycji. Ponadto, ze względu na brak sprawowania kontroli nad tymi składnikami przez właścicieli jednostki, kategoria wyniku całościowego nie stanowi najlepszej podstawy do oceny procesu zarządzania jednostką.

Za koncepcją wyniku całkowitego przemawia łatwość identyfikacji przez użytkowników sprawozdań transakcji kształtujących wynik finansowy. Wynik całkowity obejmuje wszystkie źródła tworzenia wartości w jednostce, co obliuguje zarząd do uwzględnienia w swojej działalności wszystkich czynników, które wpływają na tworzenie wartości w firmie (Chambers i in. 2007: 561).

■■■ ZAKOŃCZENIE

Sprawozdanie finansowe, podstawowe źródło informacji o dokonaniach i sytuacji finansowej jednostki, podlega nieustannym modyfikacjom. Opracowując nowe zasady prezentacji sprawozdań, IASB i FASB skupiają się na potrzebach głównych odbiorców informacji sprawozdawczych – inwestorów. Nie należy jednak zapominać o drugiej stronie, a więc o sporządzających sprawozdania finansowe, od których zależy przydatność przekazywanych informacji.

Jedna z ważniejszych zmian w MSR 1 dotyczyła wprowadzenia kategorii wyniku całościowego. Projektodawcy wykazali szereg zalet nowej formy prezen-

tacji wyniku, m.in. przejrzystość i porównywalność informacji. Jednak wśród analizowanych sprawozdań finansowych spółek nie znajdziemy sprawozdania modelowego. Wynika to z możliwości stosowania różnego nazewnictwa określonych pozycji (na potrzeby badania nazewnictwo zostało ujednolicone), braku ich powiązania z pozycjami wykazywanymi w pozostałych częściach raportu, jak też dopuszczenia przez standard różnych form prezentacji innych całkowitych dochodów. Należy zwrócić uwagę na fakt, że większość badanych spółek sporządza sprawozdanie z całkowitego dochodu w formie dwóch osobnych sprawozdań (oddzielnie rachunek wyników i sprawozdanie z całkowitych dochodów). „Przemieszczenie” kosztów i przychodów kapitałowych z zestawienia zmian w kapitale własnym do rachunku zysków i strat wpłynęło na proces decyzyjny uczestników rynku kapitałowego. Koncentracja uwagi inwestorów na wyniku całościowym może doprowadzić do podjęcia błędnych decyzji, dotyczących m.in.: utrzymania lub zbycia inwestycji, oceny sposobu zarządzania spółką przez jej kierownictwo, oceny przyszłej pozycji jednostki na rynku. Uzupełnienie wyniku finansowego netto o inne całkowite dochody negatywnie wpłynęło na ocenę zdolności spółki do budowania wartości. Niższa wartość predykcyjna jest skutkiem zatarcia granicy między kosztami i przychodami wynikającymi z transakcji powtarzalnych, dotyczących podstawowej działalności jednostki, a kosztami i przychodami niezrealizowanymi i wynikającymi z transakcji o charakterze niepowtarzalnym. Analizę źródeł wyniku finansowego oraz prognozowanie jego przyszłej wielkości ułatwiłaby odrębna prezentacja pozycji innych całkowitych dochodów, mogących wpłynąć na wynik finansowy w przyszłych okresach, jednak żadna z badanych spółek nie zdecydowała się na wcześniejsze zastosowanie uaktualnionego w czerwcu 2011 roku MSR 1 (z takim sposobem prezentacji pozycji wiąże się wzrost kosztów dla jednostek).

Aby efekty pożądane przez projektodawców nowych zasad prezentacji sprawozdań mogły zostać osiągnięte, spółki powinny dążyć do podnoszenia jakości omawianych raportów, przekazując zrozumiałe, przejrzyste i wyczerpujące informacje użytkownikom. Ujawnianie takich informacji o emitentach papierów wartościowych wpłynie na wzrost zaufania inwestorów, a tym samym doprowadzi do rozwoju rynków kapitałowych.

■■■ LITERATURA

Chambers D., Linsmeier T., Shakespeare C., Sougiannis T. (2007), *An evaluation of SFAS no. 130 comprehensive income disclosure*, Review of Accounting Studies, vol. 12.

- Exposure Draft: Presentation of Items of Other Comprehensive Income* (2010), <http://www.efrag.org> (dostęp: 19.05.2012).
- Gierusz J. (2007), *Propozycja zmian w układzie i treści rachunku zysków i strat*, [w:] *Rachunkowość wczoraj, dziś, jutro*, T. Cebrowska, A. Kowalik, R. Stępień (red.), SKWP, Warszawa.
- Gierusz J. (2010), *Koszty i przychody w świetle nadrzędnych zasad rachunkowości – pojęcia, klasyfikacja, zakres ujawnień*, ODDK, Gdańsk.
- Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (2011), część B, IFRS Foundation, SKWP, Warszawa.
- MSR 1: Międzynarodowy Standard Rachunkowości 1 *Prezentacja sprawozdań finansowych*, [w:] Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1274/2008 z dnia 17 grudnia 2008 r. zmieniające (WE) nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowego Standardu Rachunkowości (MSR) 1, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 339/3, z dnia 18.12.2008 r.
- Roczniki GPW, <http://www.gpw.pl> (dostęp: 17.05.2012).
- Szmigielski M. (2007), *Jakość sprawozdań finansowych*, Rachunkowość, nr 1.
- Szychta A. (2010), *Pomiar i prezentowanie wyniku całościowego spółki kapitałowej w sprawozdaniu finansowym*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, t. 59 (115).
- Walińska E. (2009), *Bilans jako fundament sprawozdawczości finansowej w kontekście zmian współczesnej rachunkowości*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa.
- Walińska E., Bek-Gaik B. (2011), *Sprawozdanie z całkowitych dochodów w praktyce wybranych spółek notowanych na GPW w Warszawie*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, t. 62 (118).

